

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-50-20>

УДК 338.439.4.024:637.5'62(477)

Ібатуллін Ільдус Ібатуллович

доктор сільськогосподарських наук, професор,
академік Національної академії аграрних наук України,
Національна академія аграрних наук України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4418-6532>

Федорук Юрій Васильович

кандидат сільськогосподарських наук,
доцент кафедри технологій у рослинництві та захисту рослин,
Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3921-7955>

Федорук Наталія Миколаївна

кандидат сільськогосподарських наук,
доцент кафедри харчових технологій і технологій переробки продукції тваринництва,
Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9683-8785>

Покотило Ігор Анатолійович

кандидат сільськогосподарських наук,
доцент кафедри технологій у рослинництві та захисту рослин,
Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1594-2335>

Идус Ибатуллин

National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine
Yuryy Fedoruk, Nataliya Fedoruk, Ihor Pokotylo
Bila Tserkva National Agrarian University

**ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ
ВИРОБНИЦТВА ЯЛОВИЧНИИ В УКРАЇНІ****ECONOMIC ASPECTS OF BEEF PRODUCTION IN UKRAINE**

Анотація. Для України скотарство має важливе значення для економіки, адже вона не лише забезпечує продовольчий ринок якісною та недорогою продукцією, а й дозволяє раціонально та ефективно використовувати природні ресурси, надає робочі місця для сільського населення. М'ясне скотарство – один із найважливіших споживачів продукції рослинництва та переробки рослинницької сировини (зернові відходи борошномельного виробництва, насінницьких підприємств та ефіроолійного виробництва, виробництва пива та алкоголю). Для реалізації поставлених завдань використовувалися наступні методи та прийоми: монографічний, статистичних групувань і графічний – для комплексного вивчення сучасного стану виробництва продукції м'ясного скотарства та визначення факторів, що впливають на його ефективність; вибірковий – для детального обстеження окремих господарств з вирощування ВРХ. Аналізуючи розвиток галузі, правомірно констатувати, що у більшості сільськогосподарських підприємствах вона перебуває у критичному стані. Збитковість, низька рентабельність підривають економічну зацікавленість суб'єктів господарювання у збільшенні вкладень. Для підвищення ефективності вирощування та відгодівлі ВРХ потрібно подальше посилення інтенсифікації, зростання вкладень коштів та на цій основі нарощування виробництва, оптимізація собівартості на рівні нормативних показників. Вкрай важливим і невідкладним є надання товаровиробникам економічних стимулів, які забезпечують при раціональному використанні коштів та ресурсів отримання необхідних сум прибутку реалізації розширеного відтворення у галузі. Обґрунтовується основними напрямками стратегії успішного ведення м'ясного скотарства в Україні, до яких відносяться: використання малозатратних, ресурсозберігаючих технологій, зокрема: випасання стада, використання огорож, економія електроенергії – використання сонячних батарей тощо; правильно організоване відтворення поголів'я великої рогатої худоби на основі використання зарубіжного досвіду; створення комфортних умов для тварин; організація повноцінної годівлі тварин; організація своєчасного огляду тварин, діагностичних досліджень і профілактичних щеплень, вітамінізації, диспансерного огляду; застосування нових досягнень

селекції, комп'ютерних програм для обліку худоби та годівлі тварин, у тому числі проведення досліджень у галузі молекулярної біології, протеоміки, біоінформатики та біотехнології.

Ключові слова: яловичина, велика рогата худоба, сільськогосподарські підприємства, господарства населення, державна підтримка.

Summary. For Ukraine, cattle breeding is important for the economy, because it not only provides the food market with high-quality and inexpensive products, but also allows rational and efficient use of natural resources, provides jobs for the rural population. Meat cattle breeding is one of the most important consumers of crop production and processing of crop raw materials (grain waste from flour milling, seed enterprises and essential oil production, beer and alcohol production). The following methods and techniques were used to implement the tasks: monographic, statistical grouping, and graphic - for a comprehensive study of the current state of production of meat and livestock products and the determination of factors affecting its effectiveness; selective – for a detailed examination of individual livestock farms. Analyzing the development of the industry, it is legitimate to state that it is in a critical state in most agricultural enterprises. Unprofitability, low profitability undermine the economic interest of business entities in increasing investments. In order to increase the efficiency of breeding and fattening of cattle, further strengthening of intensification, growth of investments and, on this basis, production increase, optimization of the cost price at the level of normative indicators are required. It is extremely important and urgent to provide product manufacturers with economic incentives that ensure, with the rational use of funds and resources, the necessary amounts of profit for the implementation of expanded reproduction in the industry. It is substantiated by the main directions of the strategy of successful management of meat cattle breeding in Ukraine, which include: the use of low-cost, resource-saving technologies, in particular: herd grazing, use of fences, to save electricity – the use of solar batteries, etc.; properly organized reproduction of the cattle population based on the use of foreign experience; creation of comfortable conditions for animals; organization of full feeding of animals; organization of timely examination of animals, diagnostic studies and preventive vaccination, vitaminization, dispensary examination; application of new breeding achievements, computer programs for livestock accounting and animal feeding, including conducting research in the field of molecular biology, proteomics, bioinformatics and biotechnology.

Keywords: beef, cattle, agricultural enterprises, households, state support.

Постановка проблеми. Для України скотарство має важливе значення для економіки, адже вона не лише забезпечує продовольчий ринок якісною та недорогою продукцією, а й дозволяє раціонально та ефективно використовувати природні ресурси, надає робочі місця для сільського населення.

Продукти скотарства – молоко та м'ясо мають великий попит, і їхнє виробництво швидко окупає витрати, а виробництво якісної, екологічно чистої продукції – це джерело поповнення державного бюджету та здорового харчування кримчан та відпочиваючих.

М'ясне скотарство – один із найважливіших споживачів продукції рослинництва та переробки рослинницької сировини (зернові відходи борошномельного виробництва, насінницьких підприємств та ефіроолійного виробництва, виробництва пива та алкоголю).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку м'ясного скотарства є предметом досліджень багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Теоретичні та прикладні питання економічних аспектів виробництва продукції м'ясного скотарства висвітлені у працях вітчизняних учених П.С. Березівського, Р.С. Грабовського, С.Л. Дусановського, О.В. Мазуренка, В.Я. Месель-Веселяка, В.М. Микитюка, П.Т. Саблука, І.В. Свиноуса, І.Н. Топіхи, О.М. Шпичака, М.Д. Янківа та багатьох інших. Водночас, враховуючи тривалий кризовий стан скотарства та необхідність інтеграції України у світовий ринок, виникає нагальна

потреба в науковому обґрунтуванні дієвих інструментів економічного регулювання розвитку м'ясного скотарства з метою забезпечення продовольчої безпеки держави.

Мета статті: на основі узагальнення вітчизняного та світового досвіду запропонувати практичні рекомендації щодо розвитку спеціалізованого м'ясного скотарства в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на це, частка в загальному обсязі виробництва яловичини в Україні при використанні спеціалізованих порід займає не більше 1,6% від усієї виробленої яловичини, а інші породи – це вибракowana худоба молочних і комбінованих порід. Частка імпорту яловичини в нашу країну досить значна. Відповідно до цього саме розвиток спеціалізованого м'ясного скотарства країни здатний задовольнити зростаючий попит на яловичину, адже загалом у світі частка спеціалізованої худоби м'ясного спрямування продуктивності сягає 40%.

У розрахунку душу населення України за 2023 виробляється 67,3 кг м'яса. При цьому споживання яловичини на душу населення нижче, ніж в інших країнах і становить у межах 7,7 кг, що практично вдвічі менше, ніж, наприклад, у США, де ця цифра досягає 26,3 кг та недостатня для повноцінного харчування.

На яловичину є попит, тому збільшується імпорт та ціни на яловичину в умовах обмеження пропозицій. Згідно з даними НДІ «Украгропромпродуктивність» за період з червня 2024 року по

червень 2023 року ціни на бичків вагою 330 кг і більше зросли на 19,6%. За даний період найнижча ціна була зафіксована у червні 2023 року – 53,89 грн за 1 кг живої ваги, найвища у березні 2024 року – 67,14 грн за 1 кг живої ваги. Поголов'я великої рогатої худоби в господарствах усіх формах господарювання становило понад 2,2 млн голів, зокрема чисельність тварин спеціалізованих м'ясних порід переважають у сільськогосподарських підприємствах близько 30 тис. голів чи 1,3% (рис. 1).

Для порівняння: у світі на худобу м'ясних порід припадає 40% поголів'я, відповідно, 60% – це молочна худоба. В окремих країнах, наприклад, у США, м'ясна худоба займає 78% від усього поголів'я великої рогатої худоби, у Канаді – 85%, в Австралії – 92%. Загалом у всьому світі м'ясне скотарство забезпечує близько 55% світового виробництва яловичини.

Так, на початок 2024 р. майже 45,3% поголів'я ВРХ, що утримується в сільськогосподарських підприємствах сконцентровано у високотоварних господарствах, з чисельністю поголів'я понад 1500 голів. Таких господарств нараховується 144 (табл. 1).

Дослідженням встановлено, що показники продуктивності вищі у тих ьних комплексах, які використовують сучасні технології утримання, і особливо годівлі, а найголовніше – м'ясну спрямованість стада [1]. Однак, враховуючи не завжди достовірну звітність, окремі показники залишаються досить спірними, оскільки офіційна рентабельність вирощування худоби на відгодівлю і виробництво здається заниженою, виходячи із заявленої собівартості продукції і цін реалізації м'яса. Окремі оператори ринку відзначають, що при всій збитковості виробництва м'яса ВРХ в цілому по Україні, багато про-

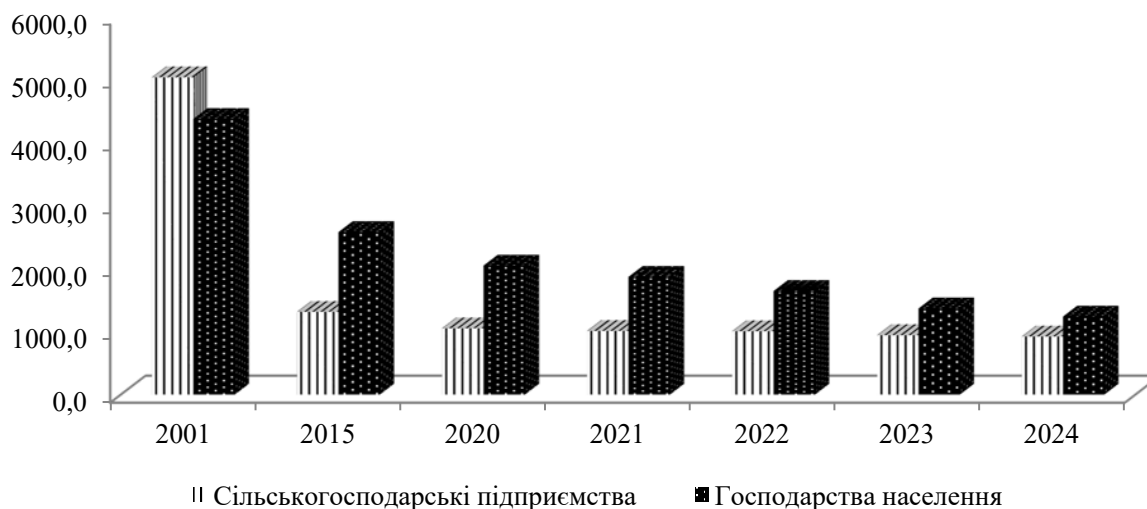

Рисунок 1 – Динаміка поголів'я великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах та господарствах населення на 1 січня звітного року, тис. голів

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України

Таблиця 1 – Групування сільськогосподарських підприємств за кількістю великої рогатої худоби станом на 1 січня 2024 року

Показник	Кількість суб'єктів		Кількість сільськогосподарських тварин	
	од.	у % до загальної кількості	тис. голів	у % до загальної кількості
Суб'єкти	1533	100,0	942,1	100,0
з них мали, голів				
до 50	310	20,2	5,9	0,6
50 – 99	151	9,8	11,2	1,2
100 – 499	505	33,0	135,8	14,4
500 – 999	294	19,2	206,2	21,9
1000 – 1499	129	8,4	156,7	16,6
більше 1500	144	9,4	426,3	45,3

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України

відних виробників мають позитивні показники рентабельності.

Настільки ефективно здійснюється відгодівля ВРХ, що призводить до значної питомої ваги кормів у структурі собівартості продукції, дають змогу пересвідчитись показники витрат кормів з розрахунку на 1 ц приросту (рис. 2).

Дані рис. 2 показують, що витрати кормів у сільськогосподарських підприємствах досить великі і значно вищі ніж в господарствах населення.

Нівень використання кормів досить високий, що зумовлено насамперед низькими середньодобовими приростами, а це свідчить про низьку окупність кормів у сільськогосподарських підприємствах. Як свідчать дослідження вчених, рівень витрат на 1 ц приросту молодняку ВРХ повинен коливатися в межах 7–8 ц корм. од. на 1 ц приросту, біологічна межа – 5 ц корм. од.

Нестача племінних ресурсів м'ясної худоби та низька продуктивність наявних порід гальмує розвиток м'ясної галузі скотарства: загалом, України, показники середньодобових приростів худоби на вирощуванні та відгодівлі поки що недостатньо високі. У середньому в 2023 році середня жива маса великої рогатої худоби, проданого на забій в господарствах усіх категорій становить 300 кг, в тому числі в сільськогосподарських підприємствах – 364 кг, господарствах населення – 431 кг. Рентабельність виробництва яловичини за наближеними даними Державної служби статистики України становить -2,8%.

Встановлено, що у суб'єктів підприємницької діяльності в сфері аграрного бізнесу, основна частина витрат у м'ясному скотарстві припадає на утримання та годівлю худоби, зокрема племінного поголів'я та молодняку перед постановкою на від-

годівлю на м'ясо. Період 12 вирощування худоби на м'ясо від народження і до забою – тривалий (досягає 20–21 міс.).

Таким чином, виходячи з сучасних вітчизняних реалій, собівартість яловичини спеціалізованих м'ясних порід значно вища за ту, що надходить на прилавки як побічна продукція молочного виробництва.

У світі відомо понад 1000 порід ВРХ, деякі з них адаптовані до певного місцевого клімату, інші мають широкий ареал поширення.

Спеціалізовані м'ясні породи виведені для виробництва яловичини високої якості. Великобританія – це батьківщина цінних м'ясних порід. Абердіно-ангуська порода ВРХ, створена в Британії, дає найкращу мармурову яловичину. Виробництво яловичини у Великій Британії на даний момент приносить економіці Великобританії щорічно не менше 1,67 млрд євро, при цьому п'ята частина яловичини експортується [2].

Галузь розвивається екстенсивним шляхом, так само як і в більшості інших країн. Кількість природних пасовищ становить близько 12 млн га. Проте, попри велику кількість площ, відведених під сільськогосподарського виробництва, кормів для худоби свого виробництва недостатньо, у зв'язку з цим більшість кормів як і поставляється з-за кордону. З м'ясних порід найпоширеніша абердіно-ангуська порода. Для промислового схрещування використовують шортгорнську та герефордську породу. У Британії, крім перелічених вище порід, розводять червону девонську худобу – споконвічно англійську м'ясну худобу, яка істотно відрізняється нижчими відгодівельними якостями від промислових порід, але в той же час має гарну резистентність до захворювань і пристосованість до місцевих умов навколишнього

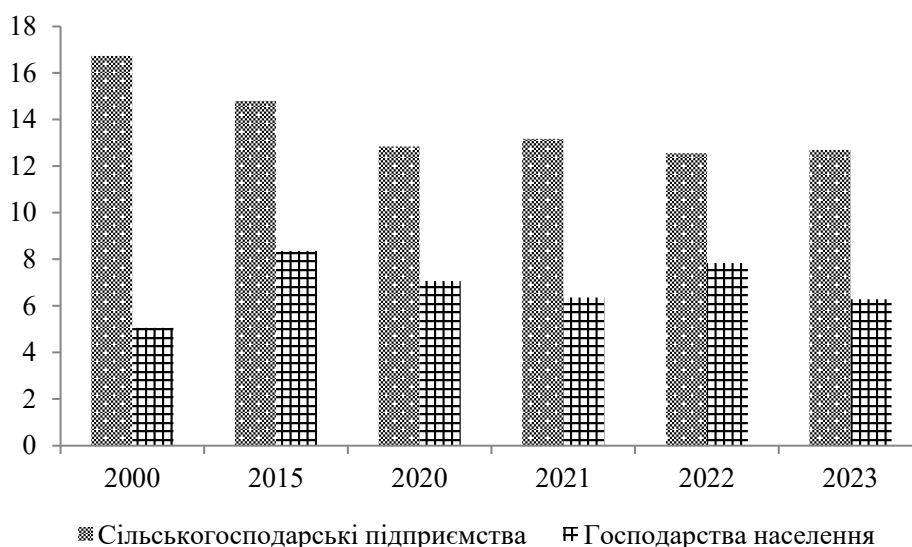

Рисунок 2 – Динаміка витрати кормів у сільськогосподарських підприємствах і господарствах населення, ц корм. од. на 1 ц приросту

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України

середовища. Субсидії держави, які покривають більшу частину витрат з виробництва продукції тваринництва, позитивно впливають на рівень рентабельності цієї галузі. Для отримання цих виплат виробники повинні дотримуватися певних умов, наприклад, оптимально використовувати землі сільськогосподарського призначення.

Економічна вигода технологій виробництва яловичини полягає, з одного боку, у низьких витратах, з іншого – у вищому доході від продажів високоякісного м'яса яловичини спеціалізованих м'ясних порід, що дають елітне м'ясо [3].

У фермерських господарствах широко застосовують промислове схрещування, що залежить від потреби у чистопорідному молодняку молочних порід для відтворення власного стада, від кон'юнктури цін на племінний молодняк молочних порід і на м'ясну худобу всередині країни та під час експорту.

Спеціалізовані м'ясні породи ВРХ, що передають у спадок високу енергію росту, більш ефективно використовують корми, активно перетворюють поживні речовини рослинних кормів у розвиток м'язової тканини (абердино-ангуська, герефордська, шароле, галовейська породи, симентальська порода м'ясного типу).

Вважаємо, що аграрний сектор України має значні можливості виробництва м'яса за рахунок вирощування та відгодівлі ВРХ до високоякісних кондицій. Головним фактором-аргументом є всебічна інтенсифікація галузі, маючи на увазі (крім якісного продуктивного поголів'я) створення високорозвиненої кормової бази, заготівлю та використання для годування худоби повноцінних кормів, застосування новітніх енергозберігаючих, економічних технологій, достатнє стимулювання працівників за продуктивну працю, скорочення ресурсів для одиниці готової продукції.

Практика суб'єктів господарювання в сфері аграрного бізнесу свідчать, що у господарствах корпоративного сектору аграрної економіки значно посилилася інтенсифікація вирощування та відгодівлі ВРХ на забій. Економічно важливо, що капітальні інвестиції спрямовуються насамперед рішення найактуальніших завдань інтенсифікації – заготівлю достатньої кількості необхідних кормів, покращення годівлі худоби, підвищення рівня матеріального стимулювання праці працівників.

В областях України доцільно розводити невелике, але високоцінне поголів'я тварин м'ясних порід, для цього слід створити племінне ядро м'ясної худоби.

Не кожен сільськогосподарський товаровиробник може мати биків скоростиглих м'ясних порід, які коштують дорого. Як свідчить зарубіжний досвід, більшість фермерів користуються для запліднення молочних корів насінням биків

м'ясних порід із центрів штучного запліднення [4]. При промисловому схрещуванні молочних і м'ясних порід отримують помісний молодняк, у якого при належному вирощуванні та відгодівлі відкладається більше жиру в прошарках між м'язами на вигляд, кольору нагадує мрамур, чому і називається мрамуровим, цей молодняк росте швидше, ніж чистопородний.

Необхідно підвищувати біорізноманітність порід, що розводяться, провести породовипробування і вибрати ті породи, які найбільш підходять для ефективного виробництва яловичини в природно-кліматичних умовах більшості областей України.

Корів і телиць раціонально запліднювати штучно сім'ям імпортованих виробників, застосовуючи весняні, осінні та зимові готелі.

Штучне осіменіння худоби значно полегшить селекцію тварин, дозволить більш ефективно використовувати високоцінних виробників та вести племінний облік походження тварин. При невисокому відсотку заплідненості проводити синхронізацію статевого полювання.

Для організації штучного осіменіння слід обладнати спеціалізовані пересувні пункти. Або ж використовувати в умовах господарства стаціонарні пункти штучного запліднення з організацією розколів та фіксуєчих механізмів, що дозволить проводити не тільки запліднення, а й інші види зооветеринарних заходів: обрізання копит, зважування, мічення та сортування.

У м'ясному скотарстві соціальної організації людей з обмеженими можливостями Інїсфрі Віладж використовується технологія «корова-теля». М'ясне скотарство тут – це підсобне виробництво, воно виконує так само терапевтичну та робочу функції. Тут трудяться люди, яким важко знайти роботу на загальних умовах. Ведення м'ясного скотарства цієї організації дозволяє ефективно використати власні землі [5].

На відміну від молочних комплексів та відгодівельних майданчиків, де тварини утримуються обмежено та присутня інтенсивна промислова технологія, м'ясна худоба цілий рік використовує природні пасовища. Пасовища розташовані поблизу села в радіусі від 1 до 2 км без укриттів та будь-яких тваринницьких приміщень. Моціон позитивно впливає на молочну продуктивність та зростання телят.

Традиційним способом реалізації м'ясної худоби США є аукціони живих сільськогосподарських тварин. Вони регулярно проводяться у різних населених пунктах поблизу міст, а також організовуються на щорічних сільськогосподарських виставках та фестивалях. Телят після вилучення продають на аукціонах у спеціальні господарства або дорошують у себе, залежно від цін на ринку та наявності корму в господарстві.

Аукціони організують власники та акціонери. Іноді спонсорами проведення аукціонів є племінні асоціації худоби, які контролюють генетичну частоту тварин, залишаючись нейтральним арбітром, оскільки виробники можуть бути зацікавлені в непрозорості генетичної інформації [6]. Це сучасний комплекс включає новий офіс, загони для великої рогатої худоби з місткістю до 5000 голів, ветеринарне приміщення, арену для демонстрації худоби.

Він оснащений комп'ютерною технікою та сучасними програмами з обліку, збору та обробки інформації. Аукціонний зал має зручні місця для посадки, кондиціонер, кафе. Тут продається понад 50000 голів худоби на рік. Співробітники ринку аукціону мають на меті отримати вигідну та високу ціну на продукцію для виробника шляхом залучення більшої кількості покупців. Персонал аукціону прагне забезпечити дружню атмосферу та гарні партнерські відносини між продавцями та задовольнити вимоги споживачів.

Аналізуючи розвиток галузі, правомірно констатувати, що у більшості сільськогосподарських підприємствах вона перебуває у критичному стані. Збитковість, низька рентабельність підтримують економічну зацікавленість суб'єктів господарювання у збільшенні вкладень. Для підвищення ефективності вирощування та відгодівлі ВРХ потрібно подальше посилення інтенсифікації, зростання вкладень коштів та на цій основі нарощування виробництва, оптимізація собівартості на рівні нормативних показників. Вкрай важливим і невідкладним є надання товаровиробникам економічних стимулів, які забезпечують при раціональному використанні коштів та ресурсів отримання необхідних сум прибутку реалізації розширеного відтворення у галузі.

З позицій збільшення виробництва м'яса ВРХ, підвищення економічності галузі актуальне значення має розвиток спеціалізованого м'ясного скотарства. Можливості для цього є. В першу чергу це стосується господарств корпоративного сектору аграрної економіки, які мають значні площі луків, тривалий теплий період року. Переваги м'ясного скотарства полягають у швидкому нарощуванні продукції та досягненні за сприятливих умов до півторарічного віку живої ваги 550–600 кг на голову; в економічній та господарській доцільності максимального використання менш витратних зелених кормів у літній сезон, грубих (сіно, сінаж) – у зимовий; у можливості утримання худоби в некапітальних будівлях, її невибагливості, що дозволяє заощаджувати витрати коштів та праці [7].

Для господарств корпоративного сектору аграрної економіки, зайнятих вирощуванням та відгодівлею ВРХ на м'ясо, економічне значення в перспективі матимуть усі складові ефективність

та конкурентоспроможність галузі параметри: інтенсивність годівлі худоби, її продуктивність, якість продукції, собівартість (у межах економічно допустимих витрат), нормативне витрачання ресурсів, що стимулюють закупівельні ціни та інші внутрішньогосподарські та зовнішні регулюючі фактори [8].

Висновки. Вважаємо, що основними напрямами стратегії успішного ведення м'ясного скотарства в Україні можуть бути:

використання мало витратних, ресурсозберігаючих технологій, зокрема: загіне випасання, використання огорожі, для економії електроенергії – використання сонячних батареї тощо;

правильно організоване відтворення поголів'я великої рогатої худоби на основі використання зарубіжного досвіду. Практика роботи багатьох фермерських господарств країн світу різної концентрації сільськогосподарських тварин свідчить, що успішні пізні зимові або ранньовесняні готелі, а якщо є хороший зимовий випас, то готель наприкінці осені може бути гарним рішенням;

створення комфортних умов тварин. Вільне-вигульне утримання худоби на пасовищах сприяє кращій запліднюваності та народженню здорових телят. Для відпочинку тварин необхідно влаштувати навіси для укриття тварин від дощу, спеки;

організація повноцінної годівлі тварин. Для цього необхідно покращувати родючість ґрунту, для сінокосів та пасовищ правильно вибрати культури для вирощування. При годівлі не допускати недогодівлі або перегодівлі тварин. Контролювати вгодованість корів телиць та биків. Використовувати для годування збалансовані раціони з урахуванням вартості кормів, що зменшить витрати на корми та збільшить продуктивність. До основного раціону для молодняка включати білкові, корми, а всіх груп тварин – мінеральні і вітамінні підкормки;

організація своєчасного огляду тварин, діагностичні дослідження та профілактична вакцинація, вітамінізація, диспансерне обстеження;

застосування нових селекційних досягнень, комп'ютерних програм для обліку поголів'я та годівлі тварин, у тому числі проведення досліджень у галузі молекулярної біології, протеоміки, біоінформатики та біотехнології. Сучасні дослідження спрямовані на виявлення, картування (визначення розташування у геномі) корисних генів, визначення біологічних шляхів їхнього впливу на прояв бажаної ознаки. Проведення ідентифікації, маркування варіацій геномних областей, що визначають господарсько-корисні ознаки досліджуваної тварини (мармуровість яловичини, м'ясна продуктивність тварин) та закріплення високопродуктивних генотипів у потомстві, що призведе до значного прискорення селекційного процесу та збільшення рентабельності виробництва.

Список використаних джерел:

1. Карп'як М.О. Особливості функціонування ринку м'яса в Україні та його вплив на розвиток економіки регіонів. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2018. Вип. 1(129). С. 77–80.
2. Місюк М.В. Формування та розвиток регіонального ринку продукції скотарства: монографія. Херсон : Д. С. Грінь, 2013. 344 с.
3. Шуст О.А., Радько В.І. Організаційно-економічні засади функціонування м'ясного скотарства в Україні. *Економіка АПК*. 2014. № 6. С. 10–15.
4. Ляховець В.О. Європейський ринок яловичини: місце та роль України. *Науковий вісник Ужгородського університету: збірник наук. праць. Сер.: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 9. С. 101–104.
5. Яців С. Варіанти розвитку м'ясного скотарства України. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Сер.: Економіка АПК*. Львів : Вид-во Львівського НАУ, 2015. № 22 (1). С. 149–157.
6. Копитець Н.Г., Волошин В.М. Сучасний стан та тенденції ринку м'яса. *Економіка АПК*. 2020. №6. С. 59–67.
7. Курінна М.Ю. Ефективність виробництва яловичини в сільськогосподарських підприємствах. *Економіка АПК*. 2015. № 8. С. 99–104.
8. Угнівенко А.М., Петренко С.М., Носевич Д.К., Токар Ю.І. Наукові основи розвитку м'ясного скотарства в Україні. Монографія. Київ, 2016. С. 5–10.

References:

1. Karpyak, M. (2018) Osoblyvosti funktsionuvannya rynku miasa v Ukraini ta yoho vplyv na rozvytok ekonomiky rehioniv [Peculiarities of the functioning of the meat market in Ukraine and its influence on the development of the regional economy]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy – Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*, issue 1(129), pp. 77–80. (in Ukrainian)
2. Misiuk, M. (2013) Formuvannya ta rozvytok rehionalnoho rynku produktsii skotarstva: monohrafiia [Formation and development of the regional market for livestock products: monograph]. Kherson: D. S. Hrin, 344 p. (in Ukrainian)
3. Shust, O., Radko, V. (2014) Orhanizatsiino-ekonomichni zasady funktsionuvannya miasnoho skotarstva v Ukraini [Organizational and economic principles of the functioning of meat cattle breeding in Ukraine]. *Ekonomika APK – Economy of agro-industrial complex*, no. 6, pp. 10–15. (in Ukrainian)
4. Lyakhovets, V. (2016) Yevropeyskyi rynek yalovychnyny: mistse ta rol Ukrainy [The European beef market: place and role of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu: zbirnyk nauk. prats. Ser.: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo – Scientific Bulletin of Uzhhorod University: collection of sciences. works Ser.: International economic relations and world economy*, issue 9, pp. 101–104. (in Ukrainian)
5. Yatsiv, S. (2015) Varianty rozvytku miasnoho skotarstva Ukrainy. [Variants of the development of meat cattle breeding in Ukraine]. *Visnyk Lvivskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. Ser.: Ekonomika APK – Bulletin of the Lviv National Agrarian University. Ser.: Economy of agriculture. Lviv: Vyd-vo Lvivskoho NAU*. No. 22 (1), pp. 149–157. (in Ukrainian)
6. Kopitets, N., Voloshyn, V. (2020) Suchasnyi stan ta tendentsii rynku miasa. [The current state and trends of the meat market]. *Ekonomika APK – Economy of agro-industrial complex*, no. 6, pp. 59–67. (in Ukrainian)
7. Kurinna, M. (2015) Efektyvnist vyrobnytstva yalovychnyny v silskohospodarskykh pidpriemstvakh [Efficiency of beef production in agricultural enterprises]. *Ekonomika APK – Economy of agro-industrial complex*, no. 8, pp. 99–104. (in Ukrainian)
8. Ugnivenko, A., Petrenko, S., Nosevych, D., Tokar, Yu. (2016) Naukovi osnovy rozvytku miasnoho skotarstva v Ukraini [Scientific foundations of the development of meat cattle breeding in Ukraine]. Monohrafiia. Kyiv. P. 5–10. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 08.07.2024